

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

ABONAMENTUL :

În România un an . . . . . 10 lei
„ „ „ „ „ „ 6 „
În toate țările uniunii postale un an 12 „
„ „ „ „ „ „ 7 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
Bulevardul Ferdinand, 55. — București

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTĂ

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

DIRECTOR :

C. RĂDULESCU-MOTRU
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

UN NUMĂR :

25 Bani

Se găsește cu numărul la principalele
librării și la depozitari de ziare
din țară

Prețul anunțurilor pe ultima pagină
1/2 pagină : 10 lei.

No. 4.

DUMINICĂ 2 NOEMBRE 1908

Vol. 5.

SUMARUL :

NOUȚĂȚI :

Noul președinte al Statelor-Unite. — A doua conferință dela Haga. — Un interview al lui Guglielmo Ferrero. — Regulamentarea muncii în România. — Societatea pentru Studiul Pedagogic și Psihologic al copiilor. — Anchetă. — V. Sardou.

SOCIOLOGIE :

C. RĂDULESCU-MOTRU. *Psihologia Ciocoismului.*
* * * *Raportul d-lui I. T. Ghica asupra colegiului unic la alegerile județene.*

ȘTIINȚĂ :

E. MĂRCULESCU. *Poezia și Proza în Știință.*

LITERATURĂ :

VIRGIL CARAIVAN. *Harpalionu.*
OCTAV MINAR. *Filozoful Conta Postum.*
C. R. M. *Biblioteca pentru Săteni.*

ARTĂ :

Sr. STERESCU. *Atencul Român. Expozițiuni de Pictură.*

NOUȚĂȚI

Noul președinte al Statelor-Unite.

Poporul american a fost convocat săptămâna trecută pentru a alege pe cei 483 electori, cari la rândul lor vor alege pe președintele și pe vice-președintele Republicei pentru noul period dela 4 Mart 1909 la 4 Mart 1913. În acelaș timp, poporul american alege și pe guvernatori, pe înalții funcționari din 37 State, din cele 46 câte numără Uniunea americană, precum și pe membrii Camerei federale și treimea care se reînnoiește din Senat.

Lupta pentru alegerea președințială a fost foarte pasionată. Erau în față următorii candidați : Taft pentru președinție și Sherman pentru vice președinție, puși din partea partidului republican ; William Bryan și Kern din partea partidului democrat ; Hisgen din partea Ligei Hearst ; Debs din partea socialiștilor ; Watson din partea populiștilor ; Chasfin din partea prohibiționiștilor. Candidați cu șanse de a fi aleși erau însă numai cei prezentați de partidul republican sau moderat și de partidul democrat sau radical.

Alegerile au asigurat de pe acum succesul candidatului republican, judecătorul Taft, fiindcă electorii sunt aleși pe baza unui mandat imperativ. Se crede că din 483 de electori vor fi 300 cel puțin de partea lui Taft.

Din aceste alegeri se constată că partidul republican este mai puternic în Statele industriale, și în West, pe când partidul democrat în Statele de Sud. Muncitorii, pe cari democrații contau la această alegere, au votat pentru republicani, când n'au votat pentru candidatul socialist. Numărul cetățenilor votanți se ridică la 14 milioane ; iar acela al candidaților pentru a fi aleși electori, guvernori, funcționari, etc., se ridică la 700.000. Aceste date indică în destul animația care a putut să fie.

Ca de obicei, ziua de alegere a fost ca o sărbătoare șgomoasă pentru popor. Fiecare cetățean era decorat cu in-signele candidatului favorit ; se sună din trompete ; se țineau discursuri ; se făceau farse cu pene de păuni, pe care erau gravate portretele candidaților ; în sfârșit o explozie de viață, cum numai în America să poate întâlni.

După închiderea scrutinului, mulțimea năvăli spre redacția ziarelor, unde rezultatele sunt proiectate prin ajutorul lămpiloț electrice. Două ore după închidere, ziarele mari prognosticau dejă succesul lui Taft. Mii de voci din enorma mulțime repetau refrenul devenit popular : *Taft, Taft, Big-Bill, Taft !*

N'au fost nicăeri dezordini, afară de Oklahoma, unde democrații se găseau în număr covârșitor.

Noul Președinte al Statelor-Unite, William Taft, este născut în Cincinnati la 1857. A făcut studiile la Universitatea din Yale și Facultatea de drept din Cincinnati. Dela 1887—1890 a fost judecător la curtea superioară din Ohio, și dela 1890—92 procuror general al Statelor Unite. În 1900 fu președintele comisiunii administrative a Filipinelor, iar dela 1901—1904 fu guvernorul civil al acestor insule. Roosevelt îl luă ca secretar de Stat la departamentul războiului în 1904, în care funcțiune rămase până la punerea candidaturii sale. În 1906 făcui un voiaj în Cuba unde restabili liniștea turburată ; apoi în 1907 vizită Japonia, Filipinele și Rusia.

Taft este candidatul preferat de fostul președinte Roosevelt și el va urma politica acestuia.

Taft este de pe acum foarte popular în America. Mulțimea îl numește «grosul William» (*Big-Bill*) din cauza corpolenței sale extraordinare.

Noul Președinte va intra în funcțiune la 4 Martie anul viitor.

* * *

A doua conferință dela Haga.

Intr'un volum de 218 pagini, *Alfred H. Fried* ne dă o descriere scurtă și limpede asupra dezbaterilor cari au urmat la a doua

conferință dela Haga. Autorul este unul din apostolii mișcării pentru pace — se pronunță însă în potriva postulatului unei «păci veșnice» — și s'a făcut cunoscut prin mai multe scrieri cari n'au trecut neobservate. Bazat pe acest fapt, el își permite a critica unele din rezultatele conferinței.

Fried recunoaște că n'are mare încredere în umanizarea dreptului războiului; părerea sa este, că războiul trebuie să fie înlăturat prin organizarea lumii, care s'ar face anume pentru acest scop; în modul acesta s'ar putea exclude cu totul posibilitatea războiului, așa că ar fi de prisos orice rezoluții asupra felului în care ar trebui să se facă războiul.

E curios că apostolii păcii nici nu doresc ca urmările rele ale războiului să fie micșorate; cu cât aceste urmări vor fi simțite mai mult, cu atât mai tare va deveni dorința ca războiul să fie împedecat. Ideea aceasta pare întru câtva întemeiată. Însă dacă s'au ivit începuturi pentru organizarea lumii, nu se știe când ea ar putea fi realizată; până atunci hotărârile umanitare ar putea să aibe o influență bine-făcătoare, mai ales că nu e nădejde ca războaiele să dispară de pe fața pământului.

Fried are însă dreptate, când spune, că toate deciziunile conferinței dela Haga în ce privește dreptul războiului nu pot avea decât o importanță foarte mică, având în vedere că ele dispar în fața considerațiilor militare.

Întemeiată este și critica pe care o face «dorințelor» exprimate de conferință. Statele votează prin organul reprezentantului lor. Prin urmare fiecare votează dorința sa. Pentru care scop? De ce nu lămuresc, care este dorința lor, un lucru pe care l'ar putea face foarte bine. Ori e vorba de a constata consimțirea generală?

* * *

Un interview al lui Guglielmo Ferrero.

Guglielmo Ferrero, distinsul istoric al Italiei, autorul *Európei tinere* și al *Măririi și decadentei Romei*, înainte de a pleca în America unde a fost invitat să țină o serie de conferințe, a acordat un interview unui redactor al revistei *Marzocco* din Florența, interview care a apărut în numărul din urmă al acestei reviste și din care traducem următorul pasaj:

Credeți, a întrebat redactorul, într'o lege a progresului?

— Cred, a răspuns Ferrero, că progresul e o vorbă frumoasă și folositoare. Sunt, e drept epoci de progres și epoci de regres. O lege însă universală de progres, care să îmbățișeze omenirea dela primele ei începuturi și să o governeze până la ultimul ei sfârșit, nu a găsit încă nimeni. Ideea de progres este folositoare și îmbolditoare ca steagul care e dus în fruntea trupelor obosite și rănite, ce se întorc dela bătălii trecute și sunt silite să înceapă noi bătălii....

Iar la întrebarea dacă socotește că vremea noastră va lăsa după ea urme în istorie, ilustrul învățat a răspuns:

— Nu cred. Este o epocă prea săracă în forțe. Forța economică e atot putinte. Orice problemă se sfârșește astăzi cu banul. E nevoie de altfel de lupte, de altfel de întreprinderi, de martiri intelectuali și morali pentru a face glorioasă prin secole o civilizație....

* * *

Regulamentarea muncii în România.

Una din reformele, pe care o așteaptă lumea noastră politică dela noul minister al industriei, este aceea privitoare la contractul de muncă. Va fi o reformă grea, bine înțeles, și nici nu îndrăsnim să ne facem iluzii asupra ei. Proiectele, pe cari le-au prezentat miniștrii noștri de până acum, în asemenea chestiuni, au fost de regulă traducțiuni după legile străine. În chipul acesta însă, se știe, că nu poate fi obținut un progres. Ar fi o mare surprindere să se petreacă acum lucrurile altfel.

Svonul public zice că la Ministerul industriei se lucrează în vederea reformei; se adună material; se compară date și se discută. Bine ar fi ca din toate aceste discuțiuni să iasă o lege aplicabilă, cel puțin.

Deocamdată atragem atențiunea cititorilor noștri asupra unei scrieri ce a apărut de curând asupra contractului de muncă, și pe care o datorim d-lui G. Plastara.

Reproducem dintr'însa următoarele pagini, în care se insistă asupra importanței contractului de muncă:

Printre contractele speciale ale dreptului modern, contractul de muncă ocupă primul loc, un loc de onoare am putea spune.

De ce această preponderență? Care este importanța contractului de muncă?

Importanța contractului de muncă poate fi justificată dintr'un întreg punct de vedere.

În primul rând, într'o țară unde de curând s'a legiferat asupra unor anumite feluri de contracte de muncă, asupra contractelor agricole, este firesc ca toate chestiunile relative la materia contractului de muncă să prezinte un interes de actualitate.

Dar, în al doilea rând, contractul de muncă este unul dintre cele mai importante contracte ale vieții sociale moderne. Prin însăși esența sa, el interesează mii de oameni cari îi datorează prețul existenței de toate zilele, și prin obiectul său, care este munca, activitatea omenescă, adică însuși elementul omenesc el pune în joc întreaga chestiune socială cu feluritele sale aspecte, cu multiplele-i resorturi.

Faptul acesta a făcut de sigur ca contractul de muncă să aibă o evoluție contrarie celorlalte contracte speciale. Dezvoltând această observațiune vom arăta importanța contractului de muncă dintr'un al treilea punct de vedere.

Pe când tendința dreptului modern a fost de a reduce toate contractele speciale la un tip unic, tipul de convențiune generală, recunoscând astfel autonomia voinței părților, pe când aslăzi, în starea actuală a textelor codului civil, regulamentarea contractelor speciale posedă foarte puține dispozițiuni adevărat excepționale, putându-se astfel afirma că nu este în realitate decât o aplicare a dreptului comun,—contractul de muncă, el, a urmat o evoluție specială, a eșit din dreptul comun și a făcut obiectul unei legislațiuni de solidaritate socială, caracterizând astfel noua mișcare legislativă industrială și agricolă.

Antinomia aceasta între contractul de muncă și contractele speciale, se poate ea justifica *a priori*, cu alte cuvinte, intervențiunea legiuitorului în contractul de muncă este ea necesară, și dacă da, ce devine principiul libertății convențiilor? Aceasta este o problemă critică de cea mai înaltă importanță, pe care o examinăm în decursul acestei lucrări, după ce vom fi determinat adevărata concepție a contractului de muncă.

Se reține însă ideea că tendința de unificare, în materie de contracte, este astăzi atât de pronunțată, cu deosebire de concepția contractelor specializate și numite ale dreptului roman primitiv, încât chiar pentru căsătorie s'a propus simplificarea formalităților și suprimarea intervenției autorității, reducându-se astfel căsătoria la un simplu contract de asociație. Aceasta este părerea comisiunii de reformă a căsătoriei în Franța, care se bazează între altele pe ideea că evoluția trebuie să se facă pentru căsătorie, tocmai așa precum s'a făcut pentru celelalte contracte, pentru vânzare, de pildă, unde nu mai vedem astăzi formalitățile mancipațiunii romane *per aes et libram*.

Cestia muncii și a lucrătorilor preocupă foarte mult spiritele în marea democrație franceză, unde există astăzi și un minister al muncii. D-l Millerand, fostul ministru de comerț francez, speră că va veni o zi în care lumea nu va cunoaște altceva decât rivalitățile fecunde ale păcii și luptele glorioase ale muncii, și într'o frumoasă cuvântare face apoteoza muncii.

«O travail, travail libérateur et sacré, c'est toi qui ennobles et c'est toi qui consoles! Sous tes pas, l'ignorance se dissipe,

le mal s'enfuit. Par toi, l'humanité affranchie des servitudes de la nuit, monte sans cesse vers cette région lumineuse et sereine où doit un jour se réaliser l'idéal et parfait accord de la puissance, de la justice et de la bonté».

La noi, *societatea de studii legislative*, care își are astăzi existența bine stabilită, pătrunsă de importanța reală a contractului de muncă, a pus această chestiune la ordinea zilei pentru a fi studiată sub toate aspectele ei, și într-o foarte interesantă conferință inaugurală, d-l Dem. Negulescu² a arătat, cu un deosebit spirit critic, imperfecția și nesuficiența actualiei regulamentări legislative a contractului de muncă fie din punctul de vedere al codului civil, fie din punctul de vedere al legilor posterioare.

Cevă mai mult. D-l Al. Djuvara, ministrul industriei și comerțului, are intenția de a prezenta Parlamentului un proiect de lege asupra contractului de muncă. (G. Plastara. *Incercări asupra regulamentării muncii în România*. Vol. I, București, 1908).

* * *

Statutele societății pentru studiul pedagogic și psihologic al copiilor.

Art. 1. — Se constituie o «Societate pentru studiul pedagogic și psihologic al copiilor».

Art. 2. — Această societate are ca scop adunarea cercetărilor individuale și colective făcute asupra dezvoltării fizice și mintale a copiilor și școlărilor.

Art. 3. — Societatea este pusă la îndemâna tuturor persoanelor cari se interesează de educație.

Pentru a fi cineva membru este de ajuns să adere la prezentul statut și să verse anual o cotizație de 2,50 lei.

Primesc titlu de membri fondatori, acei cari vor vărsa o sumă de 100 lei cel puțin, odată dați.

Cotizația se poate rescumpără după ce mai întâiu s'a vărsat o sumă de 50 lei.

Art. 8. — Societatea are un *Buletin pedagogic*, ce va fi primit de toți membrii și a cărui cost intră în cotizație.

Buletinul va înregistra observațiunile, cercetările, experiențele și experimentările făcute asupra școlărilor și copiilor, individual și colectiv, și va elabora chestionare relative la diferite chestiuni de statistică școlară, culturală și pedagogică.

Art. 9. — Sediul societății este în București, Str. Cosma 10.

Art. unic. — Comitetul inițiator va conduce societatea și Buletinul până la adunarea generală.

Comitetul inițiator: *Gr. Al. Tăbăcaru, Vasile Păunescu, Petre Rădulescu, Fl. Cristescu, P. Ștefănescu.*

* * *

Anchetă.

Opinia publică italiană și situația României în Balcani.

Moțiunea votată în meetingul național ținut în ziua de 19 Octobre în București cuprinde și câteva disiderate referitoare la alianța României cu Italia. Cetățenii adunați în meeting invită guvernul să caute în viitor alianța cu poporul italian, care este un aliat natural al poporului român, prin comunitate de origină și prin tradițiune.

Directorul „Noii Reviste Române” a trimis această moțiune mai multor publiciști celebri și oameni de știință din Italia, cerând părerea lor asupra disideratelor exprimate.

Răspunsurile primite se vor publica cu începere dela No. viitor al revistei.

* * *

Victorien Sardou

Victorien Sardou se născu la 6 Septembrie 1831 într-o casuță modestă din strada Beautreillis, în centrul Parisului. Tatăl său, un biet profesoraș muncitor, părăsise Provence plină de soare, pentru a veni să-și încerce norocul în marele Paris. La început abia avea cu ce trăi. Ar fi murit de foame, dacă nu i se dă o mică ocupațiune la școala comercială din strada Charonne. În mijlocul acestor condițiuni triste crescū Victorien. Copilăria lui fu dehilă și leneșe. Două boale grave îi puseră chiar în pericol viața, și părinții săi pentru a-l întremă îl trimiseră la bunicul ce locuia la Cannes în sudul Francei. Aci imaginația sa începū să prindă aripi. Bunicul îi istorisea episoadele reîntoarcerii lui Napoleon dela Elba. În podul casei descoperi apoi operele lui Molière, pe care le devoră, le declamă și le jucă înaintea țărănilor incuți din Canel. Astfel apărură primele licăriri ale vocațiunii sale de istoric și dramaturg.

Victorien Sardou n'a fost un precoce, deși așa s'ar fi părut. El își încercă norocul mai întâi cu un examen la școala politehnică; în urmă făcū și un an de medicină. La 1854 se reprezentă la Odeon prima sa piesă *Taverna Studenților*, care

cazū cu mult zgomot. Pentru a doua oară debută cu noroc în 1859, cu *Premières armes de Figaro*. De aci cariera lui merse repede și în mod triumfal. Micile nesuccese pe care le întâlni, din când în când, nu făcură decât să-i mărească renumele. Timp de o jumătate de secol Sardou stăpâni scena franceză, abordând toate genurile. Făcū vodeviluri cu cuplete: *Richelien, Garat, Près-Saint-Gervais*; vodeviluri de intrigă, dintre cari *Pattes de Mouches* rămâne ca un model inimitabil. Apoi scrise comedii dramatice: *Nos intimes, Scraphine, Maison neuve*; comedii satirice: *Famille Benoiton, Rabagas, Nos bons villageois*; tragedii istorice: *Patrie, Haine, Thermidor*; puse genul istoric în comedie, în *Madame Sans-Gêne*; și în operetă, în *Merveilleuses*; compuse drame judiciare: *Fevreol*; compuse feerii: *Le crocodile, Roi Carotte*; farse: *Divorçons*; melodrame înfricoșătoare: *Diable noir, Tosca*; în sfârșit piese decorative pentru Sarah Bernhart, în genul celor jucate în ultimul timp: *Théodora, Gismonda, Cléopatre*, etc. Piesele lui Sardou se jucară în toate părțile lumii și totdeauna cu mare succes. Se pareă că Sardou avea un talent special de a ghici ce place mulțimii, și a se ține în actualitate. El fură oareșcum ideile care se găseau în aer, și care preocupau pe toată lumea.

Parisiinii perd în Sardou, care s'a stins în dimineața zilei de 26 Octobre, nu numai pe un scriitor de valoare, dar și pe un reprezentant de frunte al fineței și al spiritului parisian. Sardou eră un *causeur* neîntrecut, o podoabă a saloanelor parisiene.

Mulți din Români au avut ocazia să-l aprecieze ca autor dramatic, fiindcă multe din piesele sale au fost jucate pe scena Teatrului național din București.

SOCIOLOGIE

PSIHOLOGIA CIOCOISMULUI

Și astăzi repetăm destul de des cuvântul ciocoi, deși la cârma țării nu mai sunt venetici nesățioși de odinioară, și deși poporul român întreg se bucură de drepturi constituționale... Dacă, și după dispariția influenței veneticilor, cuvântul se întrebuițează mai departe, este aceasta o probă că sufletul ciocoiului trăește și astăzi în mijlocul nostru, și că el se recunoaște, cu toate că s'au schimba atâtea și atâtea în dulcea noastră țară? De sigur. Istoricii și filologii ar comite o mare nedreptate să revendice numai pentru trecut existența ciocoiului: ciocoiful se resfață și astăzi; dacă n'ar fi, nu s'ar vorbi de dânsul, cum zice înțelepciunea populară.

Dar și pentru trecut, istoricii și filologii ne dau puține lămuriri asupra ciocoiului și ciocoismului. Filologii nu știu din ce limbă se derivă cuvântul ciocoi. Cihac îl socotește ca derivând din slavonește. Philippide înclină, din potrivă, să vadă în ciocoi o formațiune onomatopoe, prin urmare după dânsul cuvântul ne-ar aparține, întocmai ca și făpturile ce se desemnează prin el. O. Densușianu n'a avut ocazie să se pronunțe. Părerile filologilor celorlalți sunt împărțite; unii îl consideră ca derivat din turcește; alții din grecește. Din latinește de sigur că nu este. În sfârșit, de la filologi plecăm cu prea puține cunoștințe. Dar nici istoricii nu ne sunt mai darnici. Afară de rolul de impilator, care se exemplifică în atâtea documente, nu ni se face nimic altceva cunoscut din firea ciocoiului. Ciocoi luau biruri multe, și bieții oameni sufereau mult după urma lor, aceasta este tot ce ne spun istoricii. Adică nu ne spun istoricii, ci documentele istorice; căci de la un timp încoace istoricii s'au făcut foarte comozi; ei lasă să vorbească documentele și se mărginesc numai în funcțiunea de corectori ai erorilor tipografice. Poate și subiectul în sine este cam ingrât, așa că el nu este de natură să fixeze prea mult atenția istoricilor. Ciocoiul a fost un musafir nepoftit de locuitorii țării; el s'a furișat pe neștiute în mijlocul pământenilor, în așa fel că nimeni n'a știut când s'a arătat primul ciocoi, deși toți au strigat în urmă: afară cu ciocoi! Și acum iarăși nimeni nu știe precis: părăsire-au ciocoi? Nu e dată cronologică precisă: nici la venire, nici la lățire, nici la plecare; cum voiți atunci ca istoricul să consacre un capitol din prețioasa sa știință pentru cunoștința ciocoiului?

Lipsiți de concursul puternic al filologiei și istoriei naționale, rămâne să ne ajutăm, pe cât putem, cu datele pe care ni le procură literatura populară, și, mai ales, cu datele pe care le putem culege din tradițiunea orală. Din aceste date, precum și din analogiile pe care le întâlnim în istoria culturii altor popoare, vom încerca să reconstituim sufletul ciocoiului — căci un suflet a avut ciocoiul, cu toate jăletele bieților împilați! — vom încerca să ne explicăm ivirea și cauzele grandoarei, precum și a decadenței sale în mijlocul poporului nostru. Este o sarcină grea, bine înțeles, și nu pentru umerii noștri! Până ce însă geniile țării vor găsi un moment liber ca să o treacă pe umerii lor, — moment care

va fi urmat îndată de aparițiunea câtorva volume groase asupra cestiunii, — fie-ne permis să anticipăm cu următoarele reflexiuni. Soarta își are câte odată ironiile sale: un suflet așa de trufaș ca al ciocoiului nu putea găsi un mai modest interpret ca în scriitorul acestor rânduri.

* * *

Sociologii găsesc în natura omului două tendințe fundamentale, pe care ei își bazează o explicare plausibilă despre formarea diferitelor clase ale societății. O tendință este aceea a imitațiunii. «Nu este vietate pe pământ mai înclinată spre imitațiune ca omul, zice Schmolter. Omul se poate influența în toate felurile de mediul în care trăește; el imitează gestul, gândirea și sentimentele celor din prejur, cum nu poate face nici un alt animal. Animalul, în genere, este mai izolat, fiindcă n'are aceleași mijloace de comunicație cu semenii săi, ca omul». A doua tendință este însă tocmai opusă imitațiunii: este tendința spre individualizare. Fiecare om vrea să se facă mai distins decât pare, vrea să nu fie în rândul tuturor. Imitațiune deoparte, distincțiune de altă parte; din aceste două tendințe se alcătuește dinamica elementară a vieții sociale.

Din lupta acestor două tendințe rezultă, la fiecare popor, forma pe care o capătă ierarhia claselor sociale. Imitațiunea constrânge la fuziunea individualităților, și dacă ar fi fost numai ea, societatea ar fi ajuns de mult la o uniformitate automată; dar tendința opusă sparge uniformitatea, separă pe oameni în caste, în clase, în grupe, în persoane. Bindecuvântată fie această de a două tendință, căci fără ea n'am fi cunoscut diferențierea socială și nu ne-am fi regăsit, fiecare pe sine însăși ca persoană, în lăuntru societății!

Cele două tendințe sunt capabile de progres, adică, ele să dezvoltă în decursul timpului, atât în aceea ce privește cantitatea elementelor lor sufletești, cât și în aceea ce privește calitatea lor. Tendința imitațiunii se rafinează cu timpul până ce devine simpatie socială; iar tendința spre distincțiune ajunge dela forma egoismului primitiv până la forma cea mai nobilă a caracterului Corespunzător transformării tendințelor, se transformă, și organizarea ierarhiei sociale.

Plăcerea pentru distanța socială, — pathosul distanței de care vorbește Nietzsche, — ajunge a fi cu timpul satisfăcută, în așa chip, ca pentru a avea-o unii numai este nevoie de durerea altora, — a celor puși la distanță. Viața societăților să îndreaptă de fapt, după asigurarea sociologilor optimiști, în spre o organizare, în care fiecare membru își va avea satisfacția de a se simți ca o individualitate deplină; deși va beneficia, în același timp, de toate avantajile pe care le oferă solidaritatea cu ceilalți membri ai societății.

Între însușirile ierarhiei sociale și calitatea tendinței spre distincțiune este un raport direct: minoritatea impune ierarhia care corespunde mai bine sentimentelor sale de distincțiune. Genul de ocupațiune practică pe care îl rezervă pentru sine minoritatea, oglindește în special sufletul acesteia: o minoritate preocupată sufletește de problemele religioase, oprește pentru sine practica religioasă; o minoritate războinică, își ea pentru

dânsa practica războiului; iar o minoritate de fire artistă își oprește practica artei, etc. fiecare minoritate face din ocupațiunea care corespunde mai bine firei sale, un semn de distincțiune, și oprește ca această ocupațiune să mai fie luată și de alții, adică de ceilalți comuni muritori. Astfel sunt ocupațiuni nobile și ocupațiuni vulgare, după cum sunt și acei cari le practică; omul care să ocupe cu o muncă inferioară rangului său se degradă, dar și ocupațiunea însăși este degradată din momentul ce este îmbrățișată de un om dintr'o clasă inferioară a celor care de obicei o practică. Din această legătură ce se stabilește între ocupațiunea practică și tendința de distincțiune rezultă numeroase motive de progres pentru cultura omenească. Sentimentul de distincțiune, resfrângându-se în conștiințe diferite, aduce după sine diferențierea ocupațiilor practice, și cu acestea dezvoltarea culturii: minoritate inovează ocupațiuni pentru sine, cari să răspândesc apoi prin imitațiune între cei mulți. Aceasta este rațiunea și în același timp foloasele hierarhiei sociale, după sociologi.

Și acum să revenim la ciocoi.

«Cine poate da de nasul ciocoiului!» — zice poporul. «In România nu mai este de trăit!» exclamă la rândul său ciocoiul, chiar din timpurile lui fericite! Neîndoiios în sufletul ciocoiului predomină tendința de distincțiune, de care vorbeam mai sus. Ciocoiul suferă din contactul cu mulțimea. «Îi miroase ciocoiului». «I-a căzut nasul ciocoiului». «Ia nu mai face pe ciocoiul»... Aceste locuțiuni, și alte multe de felul acestora, pe care le auzim și astăzi, indică destul de clar nuanța sentimentului de mândrie exagerată. «Ce, te-ai făcut ciocoi?», este suprema imputare, pe care un om din popor o poate aduce aceluia ce se lapadă de teapa sa. «Lumea este pe dos astăzi», obișnuște să strecoare ciocoiul în conversația sa de salon, pentru a nuanța ironic prezența celor ce nu sunt de o seamă cu dânsul.

Această tendință de a se distinge, de a eși din rândul celorlalți, pune pe ciocoi pe aceeași linie cu reprezentanții minorităților de elită, pe cari îi cunoaștem din istoria culturii altor popoare. Dar asemănarea se oprește la această trăsătură mai mult exterioară a sufletului. Înarmați cu cunoștințele pe care le avem despre reprezentanții minorităților de elită dela alte popoare, dacă încercăm să pătrundem sufletul ciocoiului, constatăm îndată că diferențele între acesta și sufletul elitei sociale de aiurea sunt prea mari. Ciocoiul nu are o ocupațiune anume rezervată pentru sine, sau un anumit ideal pe care să își bazeze drepturile sale de superioritate, cum au minoritățile de elită de aiurea. Ciocoiul nu se crede a fi, nici cel mai indicat pentru proeție, cum se credeă aristocrația indiană și egipteană; nici cel mai indicat pentru militarie cum se credeă și se crede încă nobilul francez și german; nici cel mai indicat pentru artă, știință, etc.; și cu această lipsă de dragoste pentru o anumită ocupațiune se unește încă și lipsa de dragoste pentru un ideal. Ciocoiul n'are lege, a observat de mult poporul; adică el nu vine să-și sprijine drepturile sale pe o anumită credință sau ideal. El este ciocoi, fiindcă este ciocoi, pur și simplu; nu fiindcă ar fi de o altă religie, sau de o altă rasă, sau de o altă cultură, ca Românul. Adică, mai drept vor-

bind, ciocoiul și dacă este de alt neam, sau de altă cultură ca Românul, nu pe această deosebire își reazimă el pretențiunile sale. Ciocoiul poate fi de origină greacă, sau de origina română, poate fi crescut în Grecia sau în România, aceasta nu schimbă nimic din acele caracteristic în el; el este mândru ca ciocoi, și nici de cum ca Grec, sau om cult. Această lipsă de dragoste pentru o ocupațiune, pentru un ideal, sau pentru un neam străin chiar, deosebește fundamental pe ciocoi de aristocrația tuturor celorlalte popoare, precum și de aristocrația noastră pământeană, a vechilor boeri. Boerul român eră mândru de a fi preferit în cariera armelor; eră mândru de neamul său, adică de genealogia sa; aveă mândria «unei legi», cum zice poporul. Pe boerul român îl poți analiza și apropiă sufletește în fiecare epocă a trecutului nostru, după ocupațiunea și preferințele sale; el este un produs direct al mediului nostru românesc, și ca atare explicabil prin datele acestui mediu. Ciocoiul, din potrivă, pare că planează deasupra acestui mediu. El are o motivațiune specială pentru mândria sa, motivațiune cu totul diferită de a celorlalte aristocrații.

Mândru cu cei mici, ciocoiul este lingușitor și târâtor cu cei mari... atestă apoi toți istoricii. Prin urmare nici mândria însăși, ca sentiment consecuent, nu se susține. Sufletul nebuloș al ciocoiului începe acum să ni se desvăluie ca plin de contradicțiuni!

Și cu toate acestea sufletul ciocoiului nu este nici nebuloș, nici plin de contradicțiuni. El urmează unei motivațiuni logice ca sufletul ori și căruia dintre noi, numai trebuie să fim noi în destul de pregătiți ca să-l înțelegem. Și pregătirea aceasta o găsim pe deaîntregul tot în știința sociologiei. Evident, această știință devine din ce în ce mai indispensabilă.

În adevăr, fie care dintre noi, care judecă asupra rostului de a fi a unei aristocrații, și prin urmare și a supra rostului de a fi a ciocoiului, este înclinat să întrebe: «în ce scop» își afirmă acești superioritatea lor, și de autoritatea cărui ideal își leagă în special acesta din urmă pretențiunile sale; căci fiecare dintre noi este obișnuit să judece și pe alții după sine însăși. Fiecare dintre noi crede că activitatea omenească are un scop, care se recunoaște și se apreciază în urmă din fapte; mentalitatea noastră de profesioniști burghezi nu poate concepe o activitate practică fără scop, o profesiune joc, avându-și scopul în sine însăși. Sociologia însă tocmai de aceea este făcută, ca să ne ridice peste mentalitatea noastră prea strâmtă, sau mai bine peste prejudecățile noastre. Ea ne arată că aceea ce noi credem a fi cu neputință, se întâmplă totuși, și nu numai că se întâmplă, dar se și explică în modul cel mai rațional.

Întocmai cum sălbaticii iubesc podoaba pentru că este podoaba corpului lor, și nu fiindcă ea reprezintă vre-o artă, tot așa ne spun sociologii, sunt oameni cari iubesc puterea, rangul sau înălțimea socială, pentru că acestea le dă lor o satisfacțiune imediată, iar nu pentru că ele ar mijloci realizarea vreunui scop: iubesc puterea pentru putere, și nu pentru gândul de a face ceva cu puterea. Este forma cea mai redusă pe care o îmbracă tendința spre distincțiune; este tendința rămasă în stadiul de joc.

Ciocoii sunt din categoria acestor din urmă oameni. Pentru a-l înțelege trebuie dar să ne desbarăm de prejudecățile pe care ni le dă cultura timpului. Ciocoii sunt un adorator al puterii și al rangului, indiferent sau independent de scopul la care ar putea fi utilizată puterea și rangul. Scopul lui nu trece dincolo de satisfacția imediată; el nu vrea puterea pentru a întroniza idealurile sale în organizațiunea societății, nu; el vrea puterea pentru a se ști că o are el și nu alții. Istoria și tradiția populară ni-l arată totdeauna astfel; «Scoală tu să stau eu»; «de ce tu și nu eu»; aici se încheie toate raționamentele ciocoilor, ori de câte ori îi întâlnim agitându-se pentru a câștiga grația Domnului, sau pentru a veni la cârma Statului.

Acum înțelegem pentru ce mândria față de cei mici să împacă prea bine în sufletul ciocoilor cu lingușirea față de cei mari. Amândouă aceste sentimente se completau la dânsii în chipul cel mai explicabil. Mândria și lingușirea nu pot stă alături în sufletul care să valorează pe sine după norma unui ideal, dar în sufletul care este lipsit de ideal, și care caută numai o satisfacție imediată, aceste sentimente merg perfect de bine la oaltă. Lingușirea față de cei mari era și ea un titlu de distincțiune. Nu putea oricine linguși pe cei mari, și ciocoii erau mulțumit că el poate fi înaintea altora.

* * *

Cu această caracteristică a sufletului ciocoiesc să împacă toate zicătoarele populare și toate afirmările scriitorilor noștri. Nu este scriitor care să ni-l arate pe ciocoi, ca pe un om nesuferit, din cauza anumitelor sale credințe religioase ori politice; sau pentru exclusivismul său de clasă socială. Ciocoii se împacă cu orice credință și în orice mediu, numai cu condiție să-i fie lăsat lui primul loc. El este omul care simte un fel de voluptate în exercitarea puterii, este incarnarea dorinței de putere. Este pus, bunioară, să adune biruri, vai de contribuabili; nimeni, nu are milă înaintea lui! Este pus să judece și să pedepsească, vai de împričinați! Face administrație? Lumea tremură. Ciocoii, cu un cuvânt, idolatrizează puterea, și să crede predestinat ca să o exercite cu toată energia.

Din aceste însușiri sufletești, înțelegem, pentru ce ciocoii n'a fost nici odată, în trecutul țării noastre, un doritor de reforme, sau un reacționar convins, ci totdeauna un pofitor de onoruri și mai ales de funcțiuni. Revoluțiunea dela 1848 l'a surprins fără nici un crez politic, și un asemenea crez el n'a avut nici odată. Crezul ciocoiiului a fost rezumat totdeauna într'un singur cuvânt: puterea. Să schimbau Domnii; să schimbau Statele care exercitau influența asupra țării noastre; să schimbau până și bazele culturii noastre; ciocoii erau cu toate de acord, într'un cânt el rămânea la putere. Boerii pământeni să istoveau prin sacrificiile făcute pentru anumite credințe; ciocoii, din potrivă, se îngărășeau, — zic cronicarii vremii. Ei erau paraziții decrepitudinii noastre politice, fiindcă în urma acestei decrepitudini sporiă arbitrarul puterii, și în arbitrarul puterii se găsea la largul său ciocoii.

* * *

Timpul de grandoare al ciocoilor fu timpul domniilor fanariote. În acest timp să pulverizară toate bunurile noastre culturale; să necinsti biserica; să necinsti limba și obiceiurile; să tăia dintr'o dată continuitatea cu tot trecutul nostru. Între cei de sus și cei de jos se rupseră toate legăturile, afară de una: cei de sus continuară a trăi din munca celor de jos, fără însă a mai da în schimb ceva pentru ridicarea culturii acestora. Cei de sus nu mai cunoscuseră margini la a tot puter-nicia lor; cei de jos nu mai avură în ce să-și pună nădejdea. Autoritatea statului să reducă la o singură pârgie: frica. În ochii celor de jos, cei de sus sunt oameni cari pot, și fac ce vor cu puterea lor, iar nu oameni, cari fiind superiori prin cultură, au răspunderea acestei superiorități. Cine poate, face pentru el, și nu dă seamă nici înaintea lui Dumnezeu; — crede pe popor. Cei de sus avură aceeași credință. Unde nu este comunitate de cultură, nu este nici reciprocitate de răspundere.

Acesta fu un timp de restriște pentru poporul român. Samavolnicia plutea în atmosferă și pătrundea oarecum toate instituțiunile și toate obiceiurile. Era timpul cel mai potrivit pentru ciocoi. Și ei veniră nepoftiți, ca toți paraziții; din Țarigrad; din Grecia; din chiar ținuturile țării noastre. Ei umplură golul ce se făcuse între popor și Vodă. Ei constituiră nobilimea «sui generis», de care se simțea nevoce în acea vreme: curtezani față de cel de pe tron; împilatori față de popor; curtezani fără o politeță înăscută și împilatori fără a avea înfățișarea de tigrii. Și la aceste condițiuni dezastruoase să mai adăogă apoi și frica de ziua de mâine. Vodă putea fi surghiunit la Țarigrad de pe o zi pe alta și următorul lui putea să nu mai aibe aceleași preferințe. O situație intolerabilă din toate punctele de vedere. În istoria popoarelor nu găsim o elită socială pusă într'o situație așa de rea. În istoria popoarelor găsim totdeauna, că dacă nu era siguranța politică era totuși forța idealului: pe care minoritățile de elită să sprijineau. Dar aci, la noi, nici siguranța politică, nici ideal! Cum s'ar fi putut oare susține ciocoii, dacă n'ar fi avut ei cel puțin plăcerea pe care o dă exercițiul puterii? Copilul care torturează un pui de pasăre, simte o plăcere reală; criminalul, care după ce pune în imposibilitate pe victimă de a se apăra, o mai și torturează, simte o plăcere; sălbaticul care ia la ochi pe semenul său și îl omoară, numai în scopul de a vedea dacă arma lui este bună, simte o plăcere; simt plăcere toți aceia cari caută să câștige admirația mulțimei prin energia gestului. Chiar s'ar putea zice: fiecare om are în sufletul său o mică înclinațiune pentru asemenea plăcere; numai că la oamenii obișnuiți această înclinațiune întâmpină în calea sa influența educațiunii, care o derivă în altă direcțiune. Ciocoii se găseau într'o țară locuită de prea mulți pui de pasăre; într'o țară care invită aproape la exercițiul nețărmurit al puterii. Ei n'au făcut decât să urmeze acestei invitațiuni. Cu puterea pe care le o puneau la dispoziție Statul, ei s'au jucat și au abuzat. Ei au fost acrobații energiei.

* * *

A trecut timpul domniilor fanariote, și s'au dus ciocoii dar ne-au rămas amintirile despre ei, dimpreună cu deprinderile lor; ne-a rămas ciocoismul.

Ciocoismul îl întâlnim încă în viața politică; și are aproape același caracter ca și ciocoismul vechiu: frenesia puterii, lipsa de ideal și disprețul pentru mulțime. Cazurile cari îl ilustrează sunt multe; simți chiar o greutate să alegi, atât de multe sunt. Ciocoismul a fost o boală grea și încă o boală națională.

Sunt cazuri în cari ciocoismul să manifestă, la unii din compatrioții noștri, dela primele lor începuturi de activitate politică; sunt însă și cazuri în cari ciocoismul se manifestă târziu, și totdeauna surprinzător de brusc. Cazurile acestea din urmă sunt cele mai interesante, și de aceea începem cu dănsule. Așa îmi permit să povestesc următorul, pe care îl cunosc de aproape. X este un profesor amabil și cu sentimente democratice; un băiat bun, cum i se zice în limbajul familiar. Înprejurările politice îl aduc pe fotoliul ministerial; este ministru, poate peste așteptările sale. De la primele acte de om puternic, profesorul nostru să schimbă, până a nu mai fi de recunoscut. Faptul de a semnă în josul unei rezoluții, și de a se ști că imparte în dreapta și stânga, când teroarea, când bucuria, l'a făcut să cadă ca într'un fel de beție; profesorul nostru avea plăcerea actului în sine indiferent de consecințe. Consecințele puteau fi rele sau bune, nu-l importau. Principalul lucru pentru dânsul era să se știe exercitând puterea, și să știe și alții că de puterea lui depinde o lume întreagă. Rezoluțiunile luate nu urmau vreunui plan; ele să schimbau continuu după dispozițiile de moment. Profesorul nostru nu și-a pus lămurit nici odată întrebarea dacă prezența sa la minister avea vre-un scop; singurul scop era să apuce și ziua de mâine ca ministru. Disprețul pentru opinia altuia, și pentru mulțime, în genere, a urmat de sine; el armoniză cu întreaga lui stare sufletească. Toți cari apropiu pe fostul coleg, pe noul ministru, aveau impresia acestei transformări. Prietenul meu, dr. Marinescu, bănuia o deranjare în funcțiunile cerebrale. O deranjare era, bine înțeles; profesorul nostru era atins de ciocoism.

Un alt caz, dar care să întâlnește mai des, este următorul. Y a îndeplinit odată o funcțiune publică prin încrederea alegătorilor, sau prin încrederea unui partid. Când încrederea încetează, urmează de sine să înceteze și funcțiunea. Așa judecă omul obișnuit cu regimul constituțional. Dacă este un motiv de a dușmăni pe cineva pentru această încetare, atunci acest cineva este alegătorul, sau partidul care îi ridică încrederea. Așa ar fi judecata omului rațional. Omul predispus la ciocoism judecă însă altfel. El dușmănește exclusiv pe acel care i-a luat locul; fiindcă acesta deține puterea. Din cauza aceasta, Y face o politică personală în vederea funcțiunei pierdute. El se crede indispensabil pentru acel loc, indiferent de voința sau încrederea alegătorilor. Din această cauză armele lui de luptă în viața politică sunt intriga și calomnia; așa cum face și vechiul ciocoi. Aceea ce rămâne neînțeles pentru Y, este curajul cetățenilor țării de a se dispensă de serviciile lui. «Nu mă vor ei; dar îi voi eu pe ei!»: cu acest raționament suntem în plin ciocoism.

Să venim acum la cazurile cele mai numeroase, acelea pe cari unii le și au exclusiv în vedere, atunci când vorbesc de ciocoism,

În statele cu regim constituțional fie care cetățean are dreptul să ceară a fi la cârma statului, cu singura condiție numai, ca să se mai găsească și alți cetățeni care să sprijine cererea lui. A cere puterea este chiar o datorie cetățenească, întru cât ai pregătită încrederea altora în tine. Ciocoiul însă nu simte nevoia acesteia de a doua condițiuni. El cere puterea, stând pe saltea, fără să se îngrijească de câștigarea încrederii altora. Lumea este datoare să știe că el vrea puterea; chiar dacă nimeni nu l'a văzut la lucru. Oamenii cei lați încep cu funcțiuni mici, pentru a se ridica treptat la funcțiuni mari; acei cu dispozițiuni de ciocoism însă nu pot începe de cât cu funcțiunile mari; ei sunt oameni providențiali. Ciocoismul se manifestă însă mai lămurit, ca ori unde, în discuțiunile politice, și anume în tonul și argumentarea oratorilor de întruniri publice. În aceste ocazii este o adevărată plăcere să pleci la vânatoarea celor atinși de ciocoism. Îi recunoști de la primele cuvinte.

Ciocoiul nu admite nici odată importanța adversarului. El, fie într'un partid cât de puțin numeros, și cât de neputincios, nu vorbește nici odată cu stimă de partidul advers. Pentru el adversarii sunt ca pulberea care o ridică vântul, și prin care dânsul poate pătrunde când vrea! La gestul lui îi se pare că privește o omenire întreagă. Sculați oameni buni și din plaiuri și din orașe, fiindcă vorbesc eu! Sentimentul realității nu se poate împacă deloc cu ciocoismul. Când ești atins de ciocoism vorbești ca din noui: peste capul tuturor... Disprețuiești toată lumea, crezând că astfel te impui tuturor! Și când cel atins de ciocoism este descusut mai de aproape, asupra intențiunilor sale, asupra programului său de guvernământ, atunci firea sa mai întâi se revoltă; cum trebuie și un scop pentru ciocoi? În urmă însă răspunde: dar scopul este că voi să fii la putere și să-mi arăt energia. Acei atinși de ciocoism nu văd în lume de cât trosnetele energiei.

Ciocoi, în politică, sunt ca zapcii în administrația de ordinioară. Altmintreli sunt oameni cinstiți.

C. RĂDULESCU-MOTRU

RAPORTUL D-LUI I. T. GHICA ASUPRA COLEGIULUI UNIC LA ALEGERILE JUDEȚENE.

În broșura intitulată *Cuvântări, scrieri, lucrări*, pe care a publicat-o zilele acestea d. I. T. Ghica, fostul prefect de Vlașca, găsim un raport asupra colegiului unic la alegerile județene. Raportul este interesant, fiindcă nu dă o simplă discuție teoretică asupra avantajelor colegiului unic, ci este însoțit și de date statistice asupra numărului contribuabililor și a știitorilor de carte din județul Vlașca. D-nul I. T. Ghica se servește de aceste date pentru a alege între diferitele sisteme cari s'ar putea propune. Preferințele d-lui Ghica sunt pentru sufragiul universal; iar sistemul pe care îl propune dânsul poate fi considerat ca ultima etapă până la sufragiul universal.

După statistica d-lui Ghica, în județul Vlașca sunt: 36,854 contribuabili trecuți în roluri. Dintre aceștia:

6110 știitori de carte și anume:

977, cu una clasă primară;

1595 cu două clase primare;

1179 cu trei clase primare;

1191, cu patru clase primare;

696 cu cinci clase primare;

472 cu studii superioare cursului primar.

Locuitorii, cari să îndeplinească condițiunea de a fi majori și absolvenți ai cursului primar, sunt în totul în Vlașca: 1676.

Această statistică înlătură dela început, fără multe alte considerațiuni, sistemul care ar impune ca o condițiune la dreptul de vot știința de carte.

«Ne-am gândit un moment să se acorde dreptul de vot cetățeanului care a absolvit cursul primar (fie patru clase urbane, fie cinci clase rurale). Față cu numărul restrâns de absolvenți ce l'a produs școlile noastre rurale, acest sistem trebuie să părăsască. 1676 alegători într'un județ cu o populație de 214,304 locuitori, nu se poate admite».

Sistemul la care se oprește autorul raportului este acela al colegiului rural actual, adică acela care este compus din actualii alegători pentru comunele rurale.

«Sistemul care ar cuprinde într'un singur colegiu pe toți cei ce astăzi sunt alegători în comunele rurale, adică pe alegătorii colegiului al 3-lea (fie direcți, fie indirecti) s'ar apropia de sistemul sufragiului universal. În acest colegiu votează actualmente, și ar vota în viitor, toți aceia cari astăzi votează la alegerea delegaților pentru colegiul al 3-lea, fie de Cameră, fie de județ. Pentru a fi mai deslușit, voi reproduce aci condițiunile pe cari art. 2 din legea pentru alegerea consiliilor comunale dela 15 Iunie 1886 le cere unui cetățean spre a fi înscris în listele electorale ale unei comune rurale:

«Art. 2. Pentru a fi alegător comunal trebuie:

a) a fi român de naștere sau naturalizat;

b) a avea etatea de 21 ani împliniți;

c) a avea domiciliul real sau reședința de 6 luni în comună;

d) a plăti o dare cât de mică către Stat sau a fi legalmente scutit de plata acestor dări».

Sufragiul universal s'ar deosebi de sistemul acesta prin aceea că el n'ar mai cere condițiunea de a plăti o dare către stat, sau comună. D. Ghica recomandă sufragiul universal pentru alegerea consiliilor comunale rurale, și trece pentru alegerea consiliului județean sistemul actual de alegere al consilierilor comunali.

Autorul broșurei mai cere, în acelaș raport, și autonomia desăvârșită a județului.

«O reformă serioasă electorală nu poate fi făcută, dacă ea nu ar aduce după sine și autonomia desăvârșită a adunării ce se instituște.

Consiliul județean să fie stăpân pe deliberările și hotărârile sale. Evident că s'ar putea lua garanții de îngrădire în contra deciziunilor consiliilor județene, cari ar aduce vătămare intereselor permanente ale Statului. În toate celelalte cestiuni însă, consiliul județean să fie suveran. «Azi consiliul județean este o ficțiune. Nici una din deliberările sale n'are valoare; niciuna din hotărârile sale nu se respectă. În starea actuală consiliul județean este pus sub atotputernicia Ministerelor de

interne și lucrări publice. Budgetele atât al zecimilor, cât și al drumurilor, ce sunt votate de consiliul județean, sunt verificate, modificate și schimate de Minister. Impozitele județene sunt votate de consiliul județean; cheltuiala lor însă este rânduită de Minister. Astăzi delegațiunea județeană nu poate deschide un credit fie cât de mic, nici chiar de un leu, fără ca să nu aibă nevoie de aprobarea Ministerului de Interne. Aceasta necesită o mulțime de formalități greoaie și întârziatoare. Vom da un exemplu hotărîtor: Inginerul șef poate, conform legii drumurilor, deschide singur credite până la 300 lei în limita sumei alocate pentru deschiderea de credite; delegațiunea județeană, fără prealabila aprobare, însă, nu! Consiliul județean votează bugetul; însă bugetul astfel votat nu are valoare; de oarece toate articolele se reduc, se suprimă, sau se umflă, după cum voiesc Ministerele, ba adesea ori se înscriu sume din oficiu în contra voinței consiliului județean și a alegătorilor.

Autonomia cea mai largă, trebuie dată consiliilor județene; tutela centralizatoare de azi trebuie desființată, de oarece nu numai că este inutilă, dar constituie și o stavilă la progres.

În astfel de condițiuni, mandatul de consilier județean va avea și el o greutate mai mare decât astăzi.

Dându-se autonomia consiliilor județene, este a li se da viața și a așeză pe temeinice baze progresul județelor».

Regretăm că, în acest raport, fostul prefect de Vlașca uită să ne spună care sunt defectele sistemului actual de alegere pentru consiliul județean. Este neîndoios că nu dorința de reformă, ca să fie numai reformă pe hârtie, împinge pe d-l Ghica să facă propuneri, ci dorința de a vedea îndreptat un rău pe care l'a putut constata prin experiența sa personală. Avem nădejdea că d-l I. T. Ghica se va gândi mai târziu să-și completeze și sub acest punct de vedere, raportul său.

* * *

BIBLIOGRAFII

POLITICE

Din istoria comerțului la Români, mai ales Băcănia. Publicațiune de documente inedite 1593—1855, de Dumitru Z. Furnică. București 1908.

ION T. GHICA. Cuvântări, scrieri, lucrări. Vol. I. Buc. 1908.

GEORGE PLASTARA. Incercări asupra regulamentării muncii în România. Vol. I. București 1908.

TAKE POLICRAT. Legislația muncii. Broșură. 1908. București.

PAUL I. NICOLESCU, Principii politice și literare. Publicațiune periodică. R. Sărat. Septembrie 1908.

LITERARE

Dicționar ortografic al limbei române. Ștefan Pop. București. Librăria națională. 1908.

Edmondo de Amicis. Pentru copii. Cuvântări, traduse de A. Alexandrescu-Dorna. Biblioteca pentru toți. Alcalay, 1908.

REVISTE

† Apostolul. 1. Octombrie 1908. America. Yonngstown. O.

† Revista ideei. 1908. LXXVII. 7.

Viața Românească. Septembrie 1908.

Convorbiri critice. 15 Octombrie 1908.

Cultura română. Octombrie 1908.

Opinii, revistă săptămânală, Ploști. Anul I. No. 2, scrisă de I. Ionescu Quintus și D. Karr.

ȘTIINȚA

POEZIA ȘI PROZA ÎN ȘTIINȚĂ.

Intr'un interesant articol ¹⁾, datorit prof. Th. Lipps, se accentuează absurditatea pretențiilor oamenilor de știință de a ajungē la o concepție despre lume și viață și prin aceasta, falimentul acelei filosofii a naturii pe care accētia o represintă.

Lipps numește *poetic* elementul cu pretenție de filosofie din această «filosofie a naturii» spre deosebire de elementul prozaic al adevărului științific. Filosofia are un domeniu de cercetări deosebit de acel al științelor naturale. A fost o vreme când filosofia trecea peste limitele ei și inundă terenul științelor naturale, producând un diletantism științific de cea mai rea speță, numit filosofia naturii. Aceasta a dispărut astăzi, însă faptul pare a se repeta sub o altă formă: o presupusă știință a naturii se încearcă să treacă granițele științei, să inunde tofenul filosofiei și să-i surpe fundamentul. Rezultatul e iarăși un deletantism. Nu un deletantism științific ci un deletantism filosofic al unor anumiți naturaliști. Deosebirea dintre filosofie și științe naturale nu trebuie scăpată din vedere.

«Științele naturale se raportă la filosofie după cum profanul care respiră, digerează și doarme se raportă la fiziologul cu aceleași funcțiuni.

Și unul și altul respiră, digerează și doarme. Fiziologul însă cercetează procesul respirațiunii, caută să înțeleagă procesul digestiunii, se întrecă în ce constă actul fiziologic al somnului. N'ar merita numele de fiziolog acela care s'ar mărgini numai să îndeplinească aceste funcțiuni ale corpului omenesc, fără să caute să și le explice și rău ar stă fiziologia dacă cel dintâi venit ar fi îndreptățit să zică fiziologului: tu îmi vorbești de respirație, de digestie, de somn; eu însă îndeplinesc aceste funcțiuni și prin urmare știu mai bine în ce constă căci eu «le fac».

Științele naturale au de obicei cunoștința lumii sensibile. Filosofia are ca *obiect* al cunoștinței nu lumea simțurilor ci *Cunoștința lumii simțurilor*. Științele naturale studiază dependența dintre lucruri.

Ce este această dependență în sine și pentru ce lucrurile sunt în raporturi regulate de dependență, sunt întrebări de ordin filosofic la cari științele naturale nu pot răspunde și nici nu trebuie să răspundă, căci ar ajunge la explicări absurde ca «*influxus physicus*».

Conceptele ajutătoare ca conceptul de raport, de necesitate, de forță, de energie etc., își au originea în experiența psihologică și e o greșală de metodă a le considera ca ceva mai mult decât niște *simboluri* necesare pentru a fixa mai comod uniformitatea schimbărilor din lumea fizică.

Ce e *raportul* altceva decât cuprinderea a două lucruri în acelaș moment al conștiinței: un mod al activității noastre sufletești iar nici de cum un raport

real între lucruri. Așă dar, când stabilesc un raport între două lucruri «țes fire sufletești» dela un lucru la celălalt și dacă vorbesc totuși de un raport între lucruri, aceasta o fac identificându-mă cu lucrurile în virtutea unui procedeu analog cu acela prin care mă identific cu o persoană, răspunzând la o întrebare, luând o hotărâre sau rușinându-mă în locul ei și pentru dânsa.

Conceptul de *necesitate* are de asemenea o origină psihologică ca și cel de *forță*, de *causă*, de *activitate*, de *efect*, de *energie* etc.

Cum am putea să ajungem la conceptul de *necesitate* fără necesitatea interioară de a înlătură piedicele ce se opun la executarea unui act pe care îl doresc, fără conflictul din mine dintre dorință și putere?

S'ar schimbă ceva din lumea fenomenală dacă ași înlătură conceptul de necesitate? Firește că nu. Deci necesitatea nu e în lucruri, ci în subiectul gânditor. Totuși noi atribuim necesitatea lucrurilor.

Aș putea vorbi de *forță* fără sentimentul de forță pe care îl am atunci când îmi mișc o mână, spre ex.? Asupra conceptului de *energie* autorul stăruiește ceva mai mult, căci acesta e conceptul fundamental al filosofiei naturii (concepția energetică). Are aceeași origină psihologică ca și conceptul de forță și îndeplinește numai rolul unui concept ajutător ca și celelalte, cu toate că suntem dispuși să-l obiectivăm, după cum obiectivăm conceptul de drept, formând o zeităate ca Themis sau Justiția.

Dacă voim să separăm ceea ce naturalistul cunoaște de ceea ce adaogă imaginația antropomorfică, trebuie să îndepărtăm din știința naturii toate noțiunile de activitate, forță, efect etc., ca și noțiunile de relațiune și de necesitate. Nu mai suntem pe terenul cunoștinței științifice dacă vorbim de o forță a naturii, nici dacă vorbim de vreo acțiune reciprocă a lucrurilor, nici dacă întrebuițăm noțiunea necesității, așă numita necesitate a naturii, în modul arătat mai sus, nici dacă vorbim despre raporturi etc. Ca să întrebuițăm o imagine, să ne gândim la un corniș susținut de cariatide adică de suporturi în forma unor ființe omenești. Am fi îndemnați să zicem că acele cornișuri sunt susținute de ființe omenești. Din fericire nu e așă; ființele omenești chiar dacă ar avea tot așă de multă «forță» poate n'ar fi în stare să suporte cornișul susținut de cariatide, dar cornișul e susținut de masse de piatră fără viață, cari sunt mai propriu pentru suport decât ființele vii. Acestea pot avea formă omenească, dar această formă n'are nimic de a face cu lucrurile, n'are nici o însemnătate statică; ea nu e un cosusținător. Are însemnarea unei forme de podoabă, cu alte cuvinte are însemnarea unei expresii figurate. Astfel de forme ornamentale arhitectonice corespund cu expresiunile figurate din poezie. Astfel raporturile, necesitatea, forțele, activitatea, efectul etc., din natură nu sunt altceva decât expresiuni figurate, elemente ale unei limbi de imagini. Poate știința naturii să renunțe la această vorbire figurată? La aceasta trebuie să răspundem nu. Ea are nevoie de o limbă oarecare și limba noastră omenească e cu totul poetică adică cu totul antropomorfă.

Astfel nu putem învinui știința naturii că se scr-

1) Poesie und Prosa in der Naturwissenschaft publ. in Internationale Wochenschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik No. 19 din 9 Mai 1908.

vește de expresii antropomorfe. Numai aceasta i se poate cere, ca în orice moment să fie conștientă de deosebirea dintre imagine și lucruri».

Marea eroare pe care o comite filosofia naturei e tocmai că ia imaginea drept lucruri, căutând a explica prin elemente sensibile transcendentul.

Tot dela filosofie suntem îndreptățiți să așteptăm o nouă concepțiune despre lume și viață...

E. MĂRCULESCU.

LITERATURA

HARPALIONU

— LOCALIZARE —

A fost odată în lumea asta un măgar. Și măgarul acela făcea câte-o leacă de treabă pe lângă casă; încolo, stăpănu-său îl ținea legat la iesle, îi da fân și ovăz, apoi îl mai peria din când în când; așa că viața lui era tihnită, așezată, măgarul nu supăra pe nimeni, dar nici pe dânsul nu-l supărau alții, ci își rumegă în liniște și tăcere porția de nutreț, își bea cu poftă căldarea cu apă; totuși, pana căpăstrului și cele patru ziduri ale grajdului, îi aminteau veșnic starea lui de robie.

Dar odată îi trăsni prin cap măgarului aceleia, să plece așa razna prin lume, că poate își va găsi un noroc mai bun; să săturase sârmanul de traiul măgăresc, de mâncarea aceia urluită dată cu porția; îl cuprinsese și pe dânsul un dor sfânt de libertate, adică să fie el stăpân capului său.

Smânci și rupse pana căpăstrului cu care era legat, apoi porni în goana cea mare pe câmpuri, răgând și sărind în toate părțile de bucurie, căci simțea până în adâncul sufletului viața asta nouă, iar un vântișor cald din miezul verei îi alintă molcomit urechile.

Pe câmpiile acelea, iarba era naltă și gustoasă, apoi scaeți și alte buruiene se găseau berechet; răsărea la fiecare pas o hrană proaspătă, așa că acum liberatul nostru se îndopa cu ce avea poftă și n'ăștepta să-l hrănească alții.

De bucurie, de marea plăcere ce-i cuprinsese inima văzându-se slobod, măgarul începuse să sbiere așa de tare, că un leu, care din întâmplare trecea pe-acolo, se abătuse din drumul lui, să vadă ce sgomot se aude.

Când dădă cu ochii de măgar, leul, care în viața sa nu mai văzuse un asemenea dobitoc, se oprî mirat, măsurând cu privirea lighioana aceia fălcoasă, cu urechile lungi și picioarele subțiri, care căută cutezător spre dânsul.

— Ai putea să-mi spui, prietene, cine ești?

— Eu sunt Harpalionu!

— Harpalionu?!

— Da!

Leul simți un fior necunoscut până atunci în inima sa, îi clocoți sângele în piept, dar se liniști curând și zise

— Care va să zică tu ești așa de puternic și viteaz, că te numești mai marele leilor?

— E hei, ce crezi! făcu măgarul apărându-se de muște. Să colinzi lumea asta în cruciș și n' curmeziș, că nu găsești ființă viețuitoare care să se asemene cu mine la putere!

Leul stă drept pe tăpșanul acela mai ridicat, cu coama lui zburlită și se uită nedumerit la măgar cu ochii săi aprigi, neștiind ce crezământ să dea vorbelor auzite.

După o clipă de gândire zise:

— Bine, dacă spui că învârtești lumea toată în degetul cel mic, hai să facem o tovarășie!

— Și ce anume? întrebă măgarul semeț.

— Să ne prindem frați de cruce; să fim una amândoi și la necazuri și la bucurii, să învingem toate dobitoacele pământului. Te învoiești?

— Cum să nu, frățioare! zbiră măgarul, ciulindu-și urechile, bucuros că-i căzuse pe neașteptate un astfel de tovarăș.

Invoiala făcută, plecară amândoi, prin câmpiile pustii prin locuri sterpe și neumblate, până ajunseră la marginea unui râu lat și adânc.

Leul dintr'o săritură a fost pe malul celălalt și apoi se uită cu mirare să vadă ce va face bunulsău prieten. Măgarul se aruncă în apă și începuse să înoate; dar înotă așa de stângaci și avea atât de puțină putere, că-l purtau valurile de colo până colo ca pe-un trunchiu de copac. După ce-și făcu pântecul tobă de apă, ajunse în sfârșit cu chiu cu vai la mal.

— Bine, bre, îl întrebă leul uitându-se cu coada ochiului la dânsul, asta ți-i voinicia? Mă bucuram și eu și ziceam: ia deacuma mi-am găsit un frate cu care să mă potrivesc; când colo, tu erai aproape să dai cinstea pe rușine!

— Eu să mă 'nec? Eu? Cine ți-a spus? Eu înot mai dihai ca o zvârlugă!

— Bine, dar atunci pentru ce te-ai trudit ca o femeec de facere, ca să treci brâul acesta de apă?

— Păi, stai nenisorule să-ți spun; ce-o iai așa înainte cu gura. Prinsesem cu coada un crap așa de mare, că mă trăgea aproape la fund. M'am luptat cu el cât m'am luptat, dar la urmă a trebuit ca să-l las în plata Domnului, ca să pot veni după tine!

— Așa?! atunci se schimbă socoteala; iartă-mă că te-am năpăstuit pe sfânta dreptate! zise leul privindu-și cu mirare tovarășul.

Plecară după aceia mai departe. Curând ajunseră la un zid părăsit în mijlocul câmpului; poate odată fusese cetate acolo. Trebuiau să treacă peste dânsul.

Leul dintr'o săritură se văzu dincolo de zid.

Măgarul, săracul, de unde să poată sări și el ca leul. Stătut și se chibzui puțin, apoi ridicând cu multă greutate picioarele de dinainte, izbuti să se urce de-asupra zidului. Dar acuma dăduse de bucluc, că nu putea sări nici înainte, nici să se tragă înapoi nu avea putere.

Se bălăbănea și icnea acolo într'una de-ți era mai mare mila să-l vezi.

— Ei, dar ce dracul faci tu pe zid, de-atâta vreme? strigă leul.

Ce nu vezi că mă cântăresc? Vreau să știu, dacă partea de dinainte a corpului meu, este tot așa de grea ca și cea dinapoi!

În sfârșit după multă trudă și caznă, Harpalionu, sări zidul.

Când a ajuns lângă leu, leul îl măsură cu ochii din talpa copitelor și pânîn vârful urechilor, apoi grăi hotărît,

— Bre, să-ți spun una, mie mi se pare că tu nu ai

nici o putere și umbli să chiorăști lumea cu brașoavele tale!

— Așă, bine! Cin 'ți-a spus? Atunci hai să facem un rămășag, hai să ne încercăm puterile. Eu zic așă: cine va dărâma zidul acesta, acela e mai voinic, acela e mai puternic!

Leul începù să lovească și să zgârie cu labelle zidul; dar în curând își sângeră ghiarele își stâlci labelle; peste câteva clipe se dădù învins, nu eră el făcut pentru astfel de treabă.

— Nu pot să-l dărâm, n'am putere, nu cunosc voinicia asta și neam de neamul meu nu cred să o știe. Dar ia să vedem, tu poate ești mai norocos ca mine!

Măgarul zbieră răgușit, își cercetă copitele, apoi începù să tragă cu ele în zid, bătând cum se bate porumbul la lesoiu, că în scurtă vreme zidul acela făcut cu multă caznă și sudoare omenească, a fost sfărâmat și irosit în mii de bucăți!

— Ei, acuma, să te văd ce mai zici? Și-acuma ești mai tare de cât mine? întrebă triumfător măgarul, fluturând din urechi.

Leul, posomorât ca vremea cea rea și jignit în credința lui de stăpân al codrilor și pustiurilor, își scutură mișoasa lui coamă aspră și privind nemulțumit spre măgar zise:

— Credeam, ce-i drept, că până acuma eu sunt cel mai tare de cât toate dobitoacele care viețuiesc pe pământ, dar îți fac mărturisire că m'am înșelat; tu ești mult mai voinic ca mine!

— Ei hei, se îngâmfă Harpalionu, și tu nu cunoști încă toate puterile mele!

— Mă rog, dar ce mai poți face, frate Harpalionu?

— Eu mănânc și spini, bre! Ți-i rod cu dinții de nici nu crezi! grăi măgarul fălos.

— Rozi spini?

— Da!

— Ași vrea să văd și minunea asta nemai auzită!

— Bine. Vezi tu spinii și scaeții, care se clatină colo? întrebă măgarul.

— Li văd!

— Privește-i că nu-i mai vezi multă vreme!

Și Harpalionu se repezi ca un vultan, începând să răteze o frumusețe de scaieți, cum nu mai gustase el de multă vreme; apoi întărâtându-se la mâncare, svântă toată loboda și troscolul ce se găsiă prin apropiere.

Minunat de faptele acestea, leul, zise către tovarășul său:

— Să mă ierți dacă într'o clipă de rătăcire ți-am bănuit vrednicia ta. Intr'adevăr, tu ești un dobitoc cu puteri uriașe, de aceea cred că tu ești cel mai nemerit să fii căpitenia noastră; să te încununăm deci, regele leilor. Ei ce zici?

— Primesc, cum să nu primesc! bâlbâi măgarul, iar inima întrînsul crescuse cât o tătăcuță de bucurie.

A doua zi a fost mare adunare și sfat. Toate dobitoacele pământului și leii toți din ținuturile acelea, au ales de rege pe Harpalionu.

În slujba asta nouă, măgarul, a trăit de când binele mulți ani, mai ales că în privința mâncării eră foarte cumpătat, mulțumindu-se cu ce dă Dumnezeu. Își mol-

făia în tihnă hrana lui de toate zilele: cucută, bozii și ștevie, eră bucuros că nu mai mănca urluială și nu râvnea, doamne ferește nici odată la prada alcasă, găb-jită de supușii săi pe stâncile înalte sau prin pustiurile întinse, după multe alergări și primejdii și care hrană eră adesa ori stropită cu sângele dulce al gazelei care străbătea ca o săgeată câmpiile, sau întărită de carnea gustoasă a căprioarei din codrii munților.

Dar în sfârșit boalele și slăbiciunea bătrânețelor, care nu uită pe nimeni, îl întâmpină și pe Harpalionu, pof-tindu-l să părăsească mărirea lumească, căci e nevoie de dânsul și pe ceia lume; așă că într'o bună dimineață leii îl găsiră mort.

L'au îngropat cu toată cinstea și alaiul convenit, iar după accia multă vreme gemură pădurile și răsunară câmpiile, de urletele groaznice de amărăciune și durere ale leilor rămași fără rege.

Cică de-atunci au rămas fără stăpân, acci cari stăpâni sunt peste toate dobitoacele pământului.

VIRGIL CARAVAN.

FILOZOFUL. CONTA POSTUM.

(Scrierile sale din tinerețe).

Uitarea par'că a voit să ne facă în ciudă, acoperind cu vălul său figura și opera lui Vasile Conta.

Acest mare cugetător și patriot, care în tovărășia D-lui Maiorescu a dat prima impulsie filozofică în țara noastră, astăzi este uitat! În facultățile de litere, nici nu se pomenește despre acest savant, nici nu se expun frumoasele lui teorii, cari au atras atenția oamenilor de știință din apus, dând naștere la discuțiuni, la baza cărora se află în totdeauna principiile demonstrate de Conta în teoria *Fatalismului*, în încercări de *Metafizică*, și în teoria *Ondulațiunii Universale*.

* * *

Întâmplarea a făcut ca acum doi ani, găsindu-mă în Capitală, un prieten medicinist să-mi atragă luarea aminte asupra unei femei infirme, care nu eră alta decât *Maria Bălușescu*, prietena intimă a filozofului Conta, păstrătoarea scrisorilor sale din tinerețe. Vizitând-o de curiozitate la spital, am întrăbat-o dacă într'adevăr a cunoscut pe acest publicist și în ce împrejurări.—«Da, îmi răspunse înduioșată, l'am cunoscut foarte bine pe Vasile. Eu sunt artista Maria Bălușescu din trupa regretatului Lupescu.

Vezi d-le unde ajung artiștii în țara românească! Pe Vasile l'am cunoscut în vara anului 1861, când intrase și el în trupă, zicând că a fugit din internatul liceului național din Iași, (Academia Mihăileană), fiindcă nu mai putea suferi umilința la care erau supuși bursierii. De atunci se născuse o simpatie între noi. Vasile eră chipeș, înalt și bine făcut, așă că-i dedea douăzeci de ani, pe câtă vreme el nu aveă decât cinci-spre-zece. Deocamdată el făcea pe suflerul, în urmă a ajuns să joace și roluri de amarez în trupă. Eră foarte cetit, și cunoștea bine limba franceză pe care a încercat să mi-o predă și mie. I'ăcea versuri și scria cupletele pentru vodevilurile lui Lupescu. Incepusem chiar a-l iubi pentru caracterul său nobil și desinteresat. Aveă

o fire visătoare, și-i plăccea foarte mult teatrul și filozofia. În turneul nostru era nedeslipit de cufărașul său, care cuprindea cărțile de predilecție ale pedagogului clasei a 7-a, pe care Conta le luase când fugise din internat. În trupă a stat doi ani de zile, în care timp scria neîncetat. A lucrat și o piesă de teatru care s'a jucat, după cum mi-aduc aminte în Botoșani. Dar n'a plăcut fiindcă era cu tendințe. Eroul era un haiduc, care se revoltase contra călugărilor unei mănăstiri. Prin diferite stratageme răpește averea mănăstirii, și fuge cu iubita sa în munți.

Dezgustat de această viață de teatru, într-o seară pleacă spre Iași, fără a spune nimănui nimic, lăsând cufărașul la gazda unde trăsesem.

Cufărul l'am luat cu mine și l'am păstrat cât am putut; în urmă cărțile le-am vândut unui anticar, oprind manuscrisele pe cari nu le-a mai cerut. Iată-le,—și scoase de sub pernă un pachetel.—De vrei ți-le dau dumitale, fiindcă mi-ai spus că te interesezi de aproape de viața și opera lui Conta. Sunt și câteva scrisori pe care mi le-a adresat din Iași, Ghindăoani și Anvers, unde plecase să studieze.

În astfel de împrejurări am căpătat acest tezaur intelectual dela bătrâna artistă, tezaur care cuprinde o serie de poezii foarte frumoase mai ales ca fond. Pe lângă versuri, se găsesc și traduceri din clasici, cugetări, impresii și planuri de studii, multe isprăvite, altele în schiță. Scrisorile sunt sentimentale, și cuprind regretul lui Conta către această femeie pe care a iubit-o, și pe care a fost nevoit s'o părăsească din cauza „*dorului de a studia mai departe, și-a neajunsurilor ce-ari fi trebuit să îndure cu viața de artist rătăcitor*”.

Reproduc cele mai alese cugetări ale sale, pentru a se vedea cum judecă și privea lumea la cincisprezece ani, acela care mai târziu a uimit pe savanții Europei, prin scripitoarea sa inteligentă, și prin concluziile originale puse problemului filozofic.

Cugetări Postume :

Vanitatea este un călător întârziat ce bate la poarta sufletului omenesc. Cei slabi, dornici de glorie, în fine indivizii care speră să se ridice în societate fără de muncă vor primi cu multă dragoste și alai pe acest strălucit musafir. Însă oamenii de știință, filozofii și visătorii timpului, care urmăresc un ideal în viață, nu se vor osteni să deschidă măcar o poartă acestui călător, temându-se să nu li se tulbure liniștea lor sufletească.

* * *

Educatorul nu face altceva decât îndreaptă ceia ce natura a creat.

* * *

Un ideal se naște,—trăește și moare în intimitatea sufletelor noastre.

* * *

Morala nu poate fi decât o igienă socială, care are de scop de a purifica atmosfera îmbăcsită de viciile și prejudecățile unei societăți.

Acei cari au făcut acest lucru să fie siguri că nici odată nu vor fi bolnavi sufletește, căci după cum o igienă bine înțeleasă oprește flagelul unei boli, tot astfel și o morală aplicată cu tactică, împiedică surparea societății.

* * *

Ca să învingă și să captiveze o doctrină filozofică, trebuie să aibă un spirit încălzit astfel, încât răceala societății să nu-l înghețe.

* * *

Cel mai mult entuziasm îl vom găsi în istorie. Dragostea cea mai curată și mai ideală în religie. Adevărul și înțelepciunea în lucrările științifice și filozofice.

* * *

Înimile mari și generoase, sufletele pline de un patriotizm cald și înălțător, se pot asemăna c'un templu, unde pentru eternitate trebuie să ardem candela recunoștinței.

De entuziasmul acesta depinde de multe ori fericirea și gloria unui popor.

* * *

Scena nu e decât un amvon, de pe înălțimile căreia s'a propovăduit în toate timpurile frumosul, adevărul, virtutea și libertatea.

Acei cari au murit pe aceste scânduri au dus facla civilizației prin negura vremurilor, călăuziți numai de un singur dor, de a face lumină în mințile întunecate, de a desrobi sufletele înlănțuite de neștiință. Ca răsplată li s-au aplicat cele mai crude și aspre pedepse. Cu toate acestea scena se va înălța până la cele mai înalte trepte de onoare, căci temelile ei ca și temelile ori cărei instituții a viitorului, s'au clădit din pietrele cimentate de sângele martirilor, care au luptat cu întunericul aducând lumina, cu teroarea dăruindu-ne libertatea. De aceia scena este amvonul ridicat cu sacrificii și mândrie în templul civilizației omenestii.

Spiritele superioare au privirea pătrunzătoare ca ochii vulturului, care privesc neantul sau adâncimea, rămânând întotdeauna la mijlocul acestor extreme ale cugetării.

Așa e făcut omul ca să critice în tot deauna pe semenul său. Într'un singur caz el judecă și vede lumea cum trebuie atunci când privește prin prizma propriei sale nenorociri.

Poezii Postume.

SONET PĂGAN.

Iubitei.

Îți mai aduci aminte de vremile apuse
Când tolăniți sub chiparosii din parcul lui Plidiu, *)
Îți recitam cu drag din Horaș și din Ovidiu
Privind pe Tibru, în astințit, în valurile duse...

*

Sunt ani de-atunci și par'că eri a fost! Ca și un fiu
De-a lui Orfeu cântam imnuri durerilor răpuse,
Căci ochii tăi iubit-o în calea vieții imi fuse
Un orizont albastru nemărginit ca un pustiu...

*

Să plâng nu mai puteam. Cu cupa într'o mână
Te adoram pe tine iubit-o — o copilă
Cu bucle aurii, a viselor stăpână.

*

Cu graiul tău vrăjit de gingașă sibilă
Adormeam totul când ziua cu noaptea se 'ngănă,
Tu ai rămas în viață-mi cea mai sublimă filă!

SFINXUL

O Sfinx, din înălțime privești cu intristare,
La lumea care astăzi străină-i pentru tine,
Splendoarea de altă-dată o cântă prin ruine
De veacuri, Nilu-preot tocmit la 'nmormântare.

*

Tu pari un visător cioplit de-a timpului daltă,
Ce zbori cu cugetarea spre țara lui Osiris,
Acolo își are cuibul de puf pasărea Ibis,
Acolo fericirea e dans ce toți îl saltă.

*

În lumea asta rece, urâtă și meschină,
Figura ta măreață are un farmec nepătruns,
Când soarele apune și cerul e străpuns,
De raze înroșite, — în tăcere el suspină !..

*

*) O grădină dăruită orașului Roma de patricianul Plidiu, și devenită în urmă publică. (Nota autorului).

Durerea sa e mare, când noaptea se coboară
Înfășurând Egiptul c'un giulgiu argintiu,
Un cîmîtir din vremuri uitat într'un pustiu;
O sfinxe, tu nu plîngi clipele de odinioară?

*

«Nu, căci dacă aş plînge, cuprins de tainic dor,
Aşi înjosi trecutul strămoşilor iubiţi,
Din cugetarea căror şi-acum vă folosiţi,
Căci pentru mine un secol e un simplu trecător!»

Ce frumoase şi sculpturale versuri! Un lirism romantic care îmbracă imagini neîntrebuinţate încă, lăsându-ne sub impresia pe care a simţit-o şi poetul în clipa când le-a făurit. Mulţi filozofi au compus la vârsta pe care o avea Conta, versuri duiioase către iubitele lor. Aşa a scris Taine, Nietzsche, August Comte şi Stuart Mill. Avea dreptate Emerson când spune că:

«Puntea care leagă ţărmlu poeziei, este adeseaori trecut, pentru a veni pe malul filozofiei de curiozitate. Cei cari au făcut acest pas, au rămas aici, aducându-şi aminte de fericitele vremuri, cu regretul în suflet, căci reîntoarcerea e oprită!»

Cine nu-şi aminteşte de Stuart Mill., acel spirit de analiză, care privea lumea numai prin prizma critică. De când trecuse în domeniul filozofiei, Mill nu mai avea niciun sentiment. Poezia pe care o cristalizase şi el în vreo câteva strofe în anii tineri, eră acum despreţuită. O împrejurare tristă redeşteptă din nou acest sentiment, şi aceasta fù cu ocazia morţii d-nei Taylor. Se spune că în acest timp citea numai versuri şi că s'ar fi exprimat unui prieten că:

«Dacă ar mai avea o viaţă, ar consacra-o inimilor mari, poeţilor, cari au scris pagini rupte din sufletul omenesc!»

Iaşi.

OCTAV MINAR.

BIBLIOTECA PENTRU SĂTENI

Fiindcă *Noua Revistă Română* şi-a înscris în programul său dorinţa de a oglindi mersul culturii româneşti, cred că sunt bine venit atrăgând atenţia cititorilor săi asupra unei întreprinderi de librărie, pornită cu gândul să vină în ajutorul locuitorilor noştri dela sate. Este vorba de întreprinderea Librăriei Naţionale din Bucureşti, făcută în scopul de a organiza biblioteci pentru săteni. Un prospect tipărit sub titlu: «*Gazeta librăriei naţionale*» dela 1 Septembrie 1908, ne arată scopul pe care îl urmăreşte numita librărie, precum şi mijloacele prin care ea speră să realizeze acest scop.

Întreprinderea este patronată de Ministerul de Culte şi Instrucţie publică, fapt care ne dă şi dreptul de a insista asupra ei.

Prospectul începe prin a ne spune că încercările de până acum, pentru publicarea unei biblioteci pentru săteni, s'au izbit de două greutăţi:

1) Nu existau mijloace de desfacere, mijloace prin cari cartea să pătrundă la săteni,

2) Cuprinsul cărţilor nu se potrivea cu mentalitatea sătenilor.

Prima dificultate a fost înlăturată prin bunăvoinţa administraţiunei Cassei Bisericeii. Această administraţiune

a concedat librăriei dreptul de a vinde exclusiv icoane în toată ţara, prin colportori angajaţi anume. Vânzătorul de icoane va propune săteanului, cu care va veni în contact, şi cărţi pentru cumpărare, aşă că organizarea vânzării ferme va putea să ia un caracter mai sigur. «Dacă vreodată biblioteca sătească va obţine «succesul dorit, meritul va fi în mare parte al actualei domnului Ministru al Cultelor şi Instrucţiunei publice».

Prima greutate înlăturată, rămâne cea de a doua. Promotorii bibliotecii au constatat, cu durere, că nu există cărţi cari să se potrivească mentalităţii săteanului. Trebuie dar găsit mijlocul de a avea asemenea cărţi, şi iată la ce mijloc s'au oprit conducătorii Librăriei Naţionale:

Cărţile noastre vor fi scrise de literaţi, de învăţători, de oameni de ştiinţă şi de oricine va avea dorinţa şi putinţa de a scrie pentru popor. Aceste cărţi vor fi scrise aşă cum se pricepe autorul să scrie, indiferent dacă va întrebuiţa sau nu expresiuni populare. Ne mulţumim să cerem autorului fond adevărat, invenţiune, fantezie bogată şi povestire plăcută.

După aceea cărţile vor fi date la învăţătorii cari au în sat vreunul din acei uncheşi sfătoşi, cari se pricep să povestească basmele şi întâmplările văzute în fermecătorul graiu românesc. Învăţătorul va citi uncheşului cartea, îi va explica-o unde va fi nevoie, apoi va cere uncheşului să povestească cele auzite şi va transcrie întocmai povestirea acestui uncheaş. Dânsul va transforma, de sigur, radical cartea; va omite ceea ce n'a înţeles, va dezvoltă ceea ce i-a plăcut, va adăoga de la sine comparaţiuni cu alte întâmplări cunoscute de dânsul, va înflori-o cum se va pricepe şi vom avea astfel o carte făcută de un sătean pentru săteni.

Cu chipul acesta vom înlătura şi un alt neajuns. În general o carte populară scrisă în grai popular (de ex. de un Moldovean, nu prea e lesne înţeleasă de un Oltean şi vice versa. Metoda noastră ne ajută să tipărim mai multe ediţiuni din aceeaşi carte: una destinată judeţelor din Moldova, alta celor din Muntenia, alta celor din Oltenia.

Mijlocul este original fără îndoială, şi este de datoria noastră să ne oprim un moment asupra lui. Dar mai înainte să vedem ce fel de cărţi voieşte librăria să editeze. Prospectul ne dă, în această privinţă, următoarele detalii:

Biblioteca sătească a «Librăriei Naţionale» va avea cărţile de trei categorii:

1) Categoria cărţilor distractive morale, unde intră toate poveştile, nuvelele, romanele cari au ca teză bunioară antialcoolismul, patriotismul şi orice idee morală, care trebuie propagată printre săteni.

2) Categoria cărţilor naţionale, care va cuprinde nuvele istorice, destinate a răspândi printre săteni cunoaşterea istoriei naţionale.

3) Categoria cărţilor de utilitate practică, destinate a populariza o mai bună organizare a traiului.

Toate aceste categorii de cărţi vor fi scrise în forma unor poveşti, cari în aparenţă nu urmăresc decât scopul de a distra. Bunioară cărţile din categoria treia, deşi vor avea să propage de ex. o mai bună cultură a grăului, a porumbului, a cartofilor etc., o mai bună îngrijire a vitelor şi a păsărilor din curte, o mai mare curăţenie a trupului şi a casei,—totuşi în aparenţă nimic nu va da de bănuît că autorul voeşte să vorbească săteanului despre unul din aceste lucruri. Acelaş lucru va fi şi cu cărţile de categoria întâia. Autorul nu va preveni pe cititor prin titlu, sau în alt chip, că voeşte să-i vorbească de ex. despre antialcoolism; ci-i va povesti pur şi simplu o

serie de întâmplări, din cari cititorul însuși va scoate, pe cât va putea o învățătură.

Negreșit însă că la toate categoriile de cărți, fondul va fi pur științific și numai forma în care se îmbracă acel fond este de domeniul fanteziei.

Acum să revenim la mijlocul ales pentru redactarea cărților: Odată cartea scrisă, ea va fi citită unui uncheaș sfătos, care o va povesti din nou și povestirea lui va fi transcrisă și publicată în locul cărții.

Mărturisim că nu prea înțelegem valoarea acestui procedeu. Înțelegem originalitatea lui, și chiar am dori să-l vedem aplicat odată, pentru a judecă asupra rezultatelor. Înaintea experienței noi ne plecăm fără rezervă. Dacă practica va dovedi că acest procedeu se va putea aplica cu folos, noi atunci, lăsând la o parte toate considerațiunile teoretice, ne vom declara convinși și vom aduce felicitările noastre inventatorului. Ne vom sili chiar să facem procedeu acest cunoscut și dincolo de granițele micului nostru regat, căci merită. Pentru ca experiența însă să fie deveditoare, am dori ca onor. librăria să aplice procedeu descris în mod cinstit, adică asupra cărților de valoare. Să ia o carte *bine scrisă românește*, și pe aceasta să o citească uncheașul sfătos, care, la rândul lui, să ne-o povestească din nou. Am fi curioși să studiem comparativ povestirea uncheșului față de scrierea originară, și să vedem astfel rezolvându-se un paradox psihologic de toată frumusețea, anume: povestirea uncheșului redând complet scrierea originară fără a-i altera fondul și cu toate acestea sub o formă diferită. Am avea ocaziunea să constatăm atunci, că limba românească poate îmbracă două forme deopotrivă de frumoase, una corespunzătoare scriitorului cult și alta uncheșului sfătos; și că aceste două forme deopotrivă de îndreptățite pentru a purta titlu de forme literare românești, să fie totuși adecvate *aceluiaș fond*. Noi credeam până acum, că aceea ce orășenii numesc bine scris, să fie bine scris și pentru săteni, și ne îndoiam numai, că sătenii pot prinde tot ce trece prin mentalitatea orășeanului cult; acum inițiatorii bibliotecii dela «librăria națională» ne aduc vestea surprinzătoare, că și sătenii pot exprima complet gândirea orășanului (adică a omului cult), într'altă formă. Vai, ce dureroasă constatare! Noi luptăm pentru unitatea culturală a tuturor Românilor, și de dincoace și de dincolo de Carpați, și uitam să ne înțelegem asupra limbei pe care trebuie în definitiv să o adoptăm, ca instrument al viitoarei culturi. Sunt așa dar două limbi literare, deopotrivă de capabile să exprime întreaga gândire românească! Acum înțelegem și următoarea reflexiune, pe care o găsim strecurată în prospectul librăriei naționale:

În realitate nu *vorbele* împiedică pe un sătean de a înțelege o carte, ci însuși *substratul de idei*. Mentalitatea țaranului este cu desăvârșire deosebită de mentalitatea cărturarului și greutatea de neînvinș pentru un scriitor popular stă tocmai în imposibilitatea de a se coborî, sau poate chiar de a se înălța, până la nivelul minții săteanului.

Noi credem că acest joc de basculă este numai în imaginațiunea celui ce a scris prospectul în cestiune, și că în realitate nu este decât o singură formă literară

pentru limba noastră, aceea care corespunde mentalității sănătoase a neamului.

Dar, în tot cazul, așteptăm experiența. Suntem nerăbdători să vedem cum uncheșii sfătoși de prin sate, vor redă exact fondul gândirii *unui bun scriitor român*, îmbrăcându-l cu toate acestea în altă formă.

Procedeu formulat de prospectul «Librării Naționale» trebuie experimentat însă, și din altă cauză. Dacă el se va dovedi eficace, atunci cu dânsul se patentează cel mai ingenios *truc* de editură, care a fost imaginat vreodată. Pe viitor, librăria va putea alege și lucrări scrise rău românește, pe cari apoi uncheșii satelor le vor recitifica făcându-le să treacă prin mentalitatea lor.

Este așa de ingenios *trucul*, că se impune experimentarea lui numai decât. Dorim tot succesul.

C. R. M.

A R T A

ATENEUL ROMÂN: EXPOZIȚIUNI DE PICTURĂ

Artiștii își au stagiunile lor; vara hoinărește cu paleta la spinare prin câmpii și dealuri, fiecare în altă direcțiune; îndată însă ce se ivesc primele semne de iarnă, se adună iar cu toții la orașe la căldura atelierelor. Cu iarna începe și viața artistică a Bucureștiului: teatrul își deschide porțile, se agită poezia, muzicanții își anunță concertele și pictorii, unul după altul, își strâng recolta verei în sălile ospitaliere ale Ateneului Român.

De anul acesta s'a inaugurat bine seria de expozițiuni cu expozițiunea personală a d-lui Ip. Strâmbu, profesor la școala de arte frumoase din București. Am vizitat-o în diferite rânduri și așa îndemnă pe toți cititorii să facă la fel, căci merită o atenție deosebită din partea acelor cari urmăresc și au bunăvoință pentru dezvoltarea artelor la noi în țară.

Ip. Strâmbu este unul din puținii norocoși cari s'au bucurat de bursa de străinătate a statului, obținută prin concurs; a stat 4—5 ani studiind la München, la Paris și în Italia și curând după întoarcerea sa în țară a fost numit profesor la școala de Belle-Arte din București, tot prin concurs. Cu alte cuvinte, dacă a avut merite, a avut și șansa ca aceste merite să fie recunoscute la vreme, s'a putut dezvoltă normal și odată dezvoltat și-a putut întemeia o existență care-l pune la adăpost de grijile împovărătoare ale zilei de mâine. Se știe ce fatal poate fi pentru un talent în țara noastră când e silit să zacă și nu are ocazia să vază, — să trăiască arta din centrele occidentului — când nu se poate încălzi la flacăra care o însuflețește. Și vai de artiștii cari se întorc din străinătate plini de iluzii și nu-și pot asigura viața de mâine fără să-și necinstească *arta* lor.

Panourile sălei încărcate de lucrări ne face să credem că d-l Strâmbu a știut să profite de șansa care a avut-o, nu s'a pus pe lene, a lucrat mult și și-a încercat talentul în diferite genuri. În toată varietatea acesta s'a manifestat cu succes și găsim în fiecare panou panze frumoase și reușite; e de regretat numai că ar-

tistul nu ne dă o singură lucrare mai importantă în care s'ar fi concentrat toate calitățile lui și care ar fi dat justa notă a personalității sale. Se simte mult și un serios studiu după natură și multe din lucrări au aerul de-a fi simple studii în care se constată însă o siguranță de factură care poate asigura artistului drumul spre manifestări mai importante, cu subiecte menite să excite imaginația și gândirea.

Din pânzele expuse, după mine, cea mai reușită este portretul mamei artistului; e foarte simplă și concisă ca factură și e atâta expresie în capul acestei femei bătrâne, că-ți devine simpatică la prima privire.

Pentru mulți artiști portretul mamei a fost un motiv predilect de inspirație, și mai toți au reușit a face din acest portret una din cele mai bune lucrări a lor; nu reamintesc decât renumitul portret al mamei lui I. M. Whistler din galeria Luxemburg dela Paris. Se știe din experiența artiștilor că un subiect îmbrățișat și urmărit cu interes esc în execuție totdeauna superior celui care-ți zice mai puțin sau chiar nimic. Astfel și în cazul de față, expresia mamei este văzută cu drag, și orice trăsătură a feței fiind cunoscută și răsândită sub toate raporturile, artistul a putut țintui cu puține mijloace un portret frumos și reușit. E o perfectă armonie între factura simplă și expresia figurii; din contopirea lor se resfrânge asupra spectatorului sentimentul de dragoste și mulțumire.

Este interesantă seria de capete în care diferite efecte de lumină, costume și expresii au atras pe pictor, și din toate aș alege No. 29 și No. 47 cari împar mai simțite ca expresie și sunt totdeodată, dar mai ales «Fata pe gânduri» de o factură măestrită. D-l Strâmbu este din aceia cari nu neglijează niciodată factura, simte o deosebită plăcere la mănuierea penelului și punerea planurilor este o problemă care îl interesează.

Subiectele dela țară, mai ales, inspiră pe artist să creeze pânze drăguțe și în ciobanii și țărancile lui se resimte puțin influența marelui Grigorescu; aceeaș tendință de a vedea toate în gingaș și frumos. Astfel, tablourile «La fântână» (No. 27) și «In pragul uși» (No. 30) sunt foarte plăcute la vedere și-și mențin valoarea lor, cu toate că se depărtează oarecum de realismul modern întemeiat în asemenea subiecte de Fr. Millet, și care în acorduri simple și adevărate, a întrupat emoțiunile cele mai puternice. In general se poate constata că d-l Strâmbu este preocupat de haina exterioară și de factură și la fel cu anatomistul, el vede mai mult elementele și neglijează concretizarea observațiilor într'o singură emoționantă impresie. Peisajele sunt considerate mai mult ca o decorațiune și sensibilitatea pictorului tinde mai mult de a fixa o impresie vizuală și nu este interesată de poezia naturii, care pentru alții constituie sentimentul și farmecul peisajului.—Mai fericit a fost artistul cu pânzele cari reprezintă vatra țărănească înnegrită și ruginită de vremuri și nevoi; sunt văzute cu sentiment și au frumoase calități de culoare.

Intre flori și fructe găsim de asemenea bucăți plăcute, dar mai ales reușite sunt: studiile de flori de măr, dintre care unul foarte armonios pe fond albastru, o tufă de trandafiri, struguri cu foi de un roșiu frumos

și decorativ, niște pere, etc., etc.—Mai sunt și alte tablouri cari m'au impresionat și cari ar merita o atențiune deosebită; m'ar duce însă prea departe insistarea asupra tuturor și nu voi aminti decât în fugă «fata lucrând» (No. 79), studiul coloristic No. 90 și No. 38 «fata cosând»; sunt armonii găsite și simpatice pete de culoare.

Cu această expozițiune d-l Strâmbu ne-a dovedit că este un artist în progres care știe ceva, care, cu o paletă bogată, mănuește penclul cu siguranță, câte odată cu virtuozitate și dela care suntem îndreptățiți să așteptăm — chiar să cerem — lucrări importante. Multe din pânzele lui sunt frumoase și plăcute și ar putea figura cu cinste în saloanele bogătașilor noștri cam întârziati în ceea ce privește simțul frumosului în artele plastice.

* * *

In rotunda Ateneului expun doi tineri artiști, dintre cari doresc a încuraja prin aceste câteva rânduri pe d-l Gore Mircescu. D-l Mircescu dă probă de sensibilitate coloristică și are mai ales griuri și verzuri plăcute; câteva din peisagiile lui sunt bine văzute și dacă ar dă sincerității față de natură mai mare atențiune decât facturii, pe care o afectează pe ici pe colo, ar putea să ne prezinte în viitor lucrări mai bune și mai frumoase.

* * *

Despre expoziția *Luchian* care s'a deschis de curând în incinta pinacotecei la Ateneu și pe care o recomand deocamdată călduros cetitorilor, voi vorbi într'unul din numerile viitoare.

27 Octombrie 1908.

ST. STERESCU.

La 5 Noembrie cor. apare Vol. II din Puterea Suffletească de C. Rădulescu Motru.

Volumul tratează despre Mecanismul actului voluntar și Caracterul. Prețul lei 2.50. De vânzare la principalele librării.

TABLA DE MATERIE

CAPITOLUL I.

I. — Increderea omului în puterea caracterului. Divergențele teoretice. Este problema caracterului o problemă a Metafisicii?

II. — Studiul caracterului din punct de vedere științific. Folosele unui asemenea studiu.

III. — Diferențele definițiunii date caracterului. Divergențele între psihologi,

IV. — Natura deosebită a noțiunilor cari intră în definițiunea caracterului.

V. — Afirmățiuni *apriori* și afirmațiuni făcute pe baza cercetărilor. Principiul echivalenței cantitative.

VI. — Rezultatele ce ni le dă principiu echivalenței cantitate luat ca criteriu pentru alegerea între diferitele afirmațiuni care să fac asupra caracterului.

CAPITOLUL II.

I.—Importanța metodelor experimentale pentru studiul caracterului. Știința caracterului nu întâmpină dificultăți principiale. Dificultățile de fapt. Ipoteza libertății. Ipotezele nu ne ajută să rezolvim problema.

II. — Actul de voință studiat din punctul de vedere comparativ. Observațiunile asupra animalelor. Formarea voinței la animal. Generalizarea teoretică a lui Hering.

III. — Argumente în sprijinul libertății de voință a omului, Deosebirea între om și animal.

IV. — Răspuns la aceste argumente. Mecanismul actului voluntar; elementele sale. Importanța imaginilor de mișcare; constituția lor psihologică.

V. — Analogia dintre activitatea industrială și activitatea voluntară. Energia la dispoziție și energia utilizabilă.

VI. — Mecanismul actului voluntar la animal și la om.

CAPITOLUL III.

I. Noțiunea de putere în știința exactă. Energie și putere.

II. Formarea limbajului la copil. Rolul imaginilor de articulațiune.

III. Perfecționarea limbajului. Deosebirea între om și animal. Deosebirea între limbajul omului sălbatec și a omului cult. Puterea limbajului.

IV. Mecanismul actelor sufletești în genere. Formarea imaginilor vizuale, auditive, gustative, etc.

V. Imaginea personalității în actele voluntare complicate. Adevărata natură a acestei imagini. «Conștiința de sine» din vechia psihologie.

VI. Diferențele de caracter la oameni. Omul fără caracter. Falșitatea zicătoarei: tu poți, când voești. Omul de caracter. În ce consistă caracterul. Clasificarea caracterelor după interesele practice ale vieții. Experiența din care putem cunoaște caracterul copiilor și a oamenilor maturi.

CAPITOLUL IV

I. — Greutățile ce întâmpină explicarea caracterului prin imaginile de mișcare. Nesocotirea aspirațiilor și a idealului.

II. — Idealul din punct de vedere psihologic. Idealul și cunoștința științifică. Asemănările între aceste două. Amestecul idealului în explicarea caracterului. Desideratele unității, armoniei libertății, tăriei caracterului. Știința nouă și desideratele idealului.

III. — Influența culturii vechi în formarea idealului. Omul de caracter și idealul filosofilor vechi. Idealul timpului nou.

IV. — Știința nouă în acord cu idealul timpului nostru. Importanța elementelor de mișcare din punctul de vedere al idealului nostru.

V. — Travestirea imaginii kinestetice în conștiința omului incult și a omului cult. Imagina iluziune și imaginea reală a caracterului. Contradicțiunile în viața practică. Cunoașterea caracterului la persoanele străine. Cunoașterea de sine. Educațiunea caracterului. Metodele obișnuite. Noua atitudine pedagogică pentru educațiunea caracterului. Copilul ca ființă activă. Prin lucru să ajungă a ști lucră. Principiile după care se poate influența educațiunea caracterului. Metoda experimentală.

VI. — Puterea sufletească a caracterului. Concluziuni. Privire retrospectivă.

CASA DE BANCA
MARMOROSCH, BLANK & Comp.
BUCUREȘTI, STRADA LIPSCANI No. 8

Face tot felul de operațiuni de bancă

Anticipațiuni asupra valorilor în
depozit și ori ce transacțiuni financiare

Emisiuni de scrisori de credit asupra tuturor piețelor
din Europa și America.